

СТАН ПОПУЛЯЦІЇ ДОВГОПАЛОГО РАКА (*ASTACUS LEPTODACTYLUS* L.) У ВЕРХНІЙ ТЕЧІЇ РІЧКИ ТЕТЕРІВ

Костюк В.С., Калінкін О.А., Гарбар О.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра зоології

Річкові раки (*Crustacea: Decapoda: Astacidae*) – одні з найпоширеніших промислових безхребетних тварини прісноводних біотопів. Вони завжди користувалися високим попитом у населення, як цінний продукт харчування багатий на корисні речовини (білки, жири, амінокислоти, біологічно активні речовини і мікроелементи) (Кандюк, 1979). У водоймах України зустрічаються два види раків – довгопалый (*Astacus leptodactylus*) та широкопалый (*A. astacus*) Але варто відзначити, що промислове значення має лише *A. leptodactylus*, оскільки представники цього виду менш вибагливі до умов середовища і кормової бази.

На сьогодні кількість раків у водоймах басейну Дніпра різко скоротилась, що пояснюється посиленням дії факторів абіотичного (паводки, зміна гідрохімічних показників водойми), біотичного (хвороби, хижаки, конкуренція та ін.) характеру, включаючи і антропогенний вплив (неконтрольовані браконьєрські вилови, забруднення природних водойм промисловими відходами) (Безусий, 2004).

В зв'язку з тим, що наукові дослідження по вивченню стану популяції раків у водоймах Центрального Полісся не проводились з середини 80-их років ХХ ст., то без сумніву, постає потреба вивчення якісного і кількісного складу астакофауни у водоймах і водотоках даного регіону.

Матеріалом для дослідження слугували річкові раки виду *A. leptodactylus*, зібрані протягом квітня – вересня 2010 року у верхній течії р. Тетерів. Опрацьовано 184 екземпляри, з яких 119 самців і 65 самок.

Збір матеріалу проводився за допомогою стандартних раколовок відкритого типу, великих сачків, а також вручну. Вимірювання здійснювали за стандартними методиками (Черкашина, 2007). Досліджувались лише статевозрілі особини, які після зняття морфометричних показників були повернені до водойми.

За допомогою морфометричного аналізу було встановлено, що розміри самців варіюють у межах від 77 до 148 мм, а самок – від 74 до 133 мм. (табл. 1). Співвідношення самців і самок в локальній популяції даної водойми становить 2:1.

Таблиця 1.

Основні статистичні характеристики популяції річкових раків р. Тетерів

Стать	Розмірні ряди за довжиною тіла, мм								Сума
	71-80	81-90	91-100	101-110	111-120	121-130	131-140	141-150	
♂	5	6	14	39	33	16	3	3	119 шт.
	5,95	7,14	16,66	46,41	39,27	19,04	3,57	3,57	100 %
♀	2	5	13	23	12	7	3	—	65 шт.
	1,3	3,25	8,45	14,95	7,8	4,55	1,95	—	100 %

Отже, було з'ясовано, що раки рівномірно розселені по акваторії водойми, хоча зрідка зустрічаються і місця з підвищеним скупченнями астацид (рачні поля). Такий тип розподілу популяції є наслідком фрагментарного розміщення екоотопів із найбільш сприятливими умовами існування, і залежить від потужності кормової бази та особливостей розподілу доступних кормів у водоймі. Ядром популяції є особини з середніми показниками розмірів тіла (110-120 мм).